
PRIKAZ

MARINA KATNIĆ-BAKARŠIĆ: *STILISTIKA*
"Mislim da mi ništa stilistično nije strano."
Sarajevo: Ljiljan, 2007.

Vesna Požgaj Hadži
Filozofski fakultet, Ljubljana
Slovenija

Iako su neke sredine poznate po stilističkim školama i uglednim stilističarima (npr. Hrvatska), u njima se nažalost nije pojavila *Stilistika* kakvu je napisala Marina Katnić-Bakaršić. Zato me slučajno "otkriće" prvoga izdanja te knjige u Klagenfurtu prije šest godina posebno obradovalo; riječ je o knjizi koju sam kao profesorica hrvatskoga jezika na stranom sveučilištu, koja predaje takoreći sve jezične predmete, pa i stilistiku, dugo priželjkivala. S velikim sam je zadovoljstvom koristila sa svojim studentima u Ljubljani i Puli, kojima je postala obavezna, ali nažalost teško dostupna literatura. Nadam se da će se taj problem riješiti objavljivanjem drugoga, dopunjenog i izmijenjenog izdanja *Stilistike* o kojoj ovaj put mogu progovoriti i kao recenzentica.

Uzimajući, dakle, u obzir da je prvo izdanje *Stilistike* bilo takoreći nedostupno (moglo se, i to ne jednostavno, kupiti samo u Sarajevu), objavljivanje drugoga izdanja u relativno kratkome razdoblju pokazuje da je potreba za takvom knjigom zaista bila velika. Ona je namijenjena prije svega studentima i postdiplomantima te profesorima jezika, ali također lingvistima, teoretičarima književnosti, publicistima – ukratko svima koji se bave jezikom i njegovim varijetetima u najširem smislu. Ta je namjena vodila autoricu u pristupu stilističkoj građi i odredila metodičke postupke u njezinu izlaganju. Glavni je cilj knjige dati prikaz opće stilistike (upravo u tome vidim njezinu posebnu vrijednost) te pokušati odgovoriti na pitanje o tome što je stilistika u suvremenoj znanosti. Predstavljajući domete stilistike, autorica s jedne strane postavlja pitanja kojima se stilistika bavi, a s druge strane donosi pojmovnik stilističkog nazivlja (stil, registar, stilistička kompetencija) te podatke o stilističkim pristupima i tumačenjima mnogih domaćih i stranih autora. Ukratko, *Stilistika* je zamišljena i ostvarena kao putokaz za daljnja stilistička proučavanja; u njoj se odgovara na brojna od postavljena pitanja, ali neka od njih autorica namjerno ostavlja otvorenima i prepušta ih promišljanjima i istraživanjima svojih čitateljica/čitatelja.

Marina Katnić-Bakaršić već godinama dosljedno provodi svoje viđenje stilistike tako da je unutar modela što ga je sama sebi zadala, postigla

---

konzistentnost kojoj se teško može naći ikakva zamjerka. Autoričin pogled na stilistiku odražava se u naslovima i rasporedu poglavlja knjige. U prikazivanju složenosti zadatka stilistike autorica kreće od jezičnih funkcija koje su preduvjet proučavanja različitih diskursnih stilova i žanrova; pomoću njih otkrivamo konkretne jezične osobitosti i (ne)prisutnost pojedinih jezičnih sredstava u njima. Uz Jakobsonov model jezičnih funkcija, predstavljeni su pristupi i tumačenja drugih autora, što pokazuje da jezične funkcije i dalje ostaju nezaobilazne u stilističkim istraživanjima. Nadalje se raspravlja o različitim tumačenjima stila, registra i stilema; prikazuje se razvoj stilistike te njezini najznačajniji pravci i škole, od impresionističke stilistike do dominantnih smjerova 21. stoljeća: kognitivne stilistike i pokušaja utemeljenja diskursne stilistike. Stilistika oduvijek ima niz dodirnih točaka s različitim disciplinama: od retorike, sociolingvistike do analize diskursa; ona i dalje ostaje interdisciplinarna znanost koja posebno vrijedne rezultate pokazuje u interpretacijama svih tipova diskursa u kontekstu. Budući da se današnja stilistika orijentira proučavanju stila na planu diskursa, može se govoriti o govorenim i pisanim diskursnim stilovima koji se realiziraju u četiri tipa raslojavanja jezika: socijalno, teritorijalno, individualno i funkcionalno-stilsko. Potonje je raslojavanje, naravno, najznačajnije za stilistiku, posebno za funkcionalnu stilistiku, čiji je to osnovni predmet proučavanja. Autorica predstavlja klasifikacije funkcionalnih stilova različitih autora: onih koji preuzimaju klasifikaciju ruske funkcionalne stilistike govoreći o pet funkcionalnih stilova (npr. Pranjić, Tošović, Silić) i onih koji odstupaju od takve klasifikacije (Badurina i Kovačević). Pritom govori o vertikalnome raslojavanju jezika prema mediju realizacije (govor i pismo) i horizontalnome raslojavanju jezika (na privatni, javni, specijalizirani, multimedijalni i literarni diskurs). Marina Katnić-Bakaršić predlaže svoju klasifikaciju, koja nadilazi okvire ranije spomenutih klasifikacija uvodeći: a) nove stilove (npr. sakralni, reklamni, stripovni, retorički, esejistički, scenarijski) i b) drukčije podjele: tako npr. govori o žurnalističkom i publicističkom stilu, koji se dalje dijeli na podstilove: publicistički u užem smislu odnosno publicistički podstil, naučno-popularni, memoarski i književno-publicistički podstil. Autorica je svjesna da svaka klasifikacija, pa i njezina, načelno ograničava i teško prikazuje sve mogućnosti ispreplitanja različitih diskursnih tipova; svjesna je također dilema o terminu funkcionalni stilovi. Iako bi, kaže Marina Katnić-Bakaršić u uvodnoj riječi uz drugo izdanje, bolje bilo govoriti o diskursnim stilovima, zbog kontinuiteta s prvim izdanjem *Stilistike*, odlučuje se za termin funkcionalni stilovi, kao i za svoju podjelu koja "odražava veliku razuđenost današnjih funkcionalnih varijeteta" (str. 11). Slažemo se s autoricom, koja ističe da su klasifikacije manje bitne i relevantne, mnogo je važnije "dati deskripciju, analizu i kritičku interpretaciju što više diskursnih stilova i njihovih žanrova" (str. 11). Govoreći o dometima i granicama klasifikacije diskursnih stilova, zaključuje se da su granice podložne promjenama, a sistematizacije i proučavanja diskursnih stilova i njihovih žanrova imaju metodološko opravdanje, što se pokazuje u sljedećim

poglavljima u konkretnim analizama različitih diskursa: sakralnoga, administrativnog, razgovornog, akademskog, reklamnog itd.

Velik dio knjige posvećen je lingvostilističkoj analizi i stilemima – jedinicama koje nose stilsku informaciju na različitim jezičnim razinama. O njima se s različitih aspekata govori u različitim dijelovima *Stilistike*: tako se u potpoglavlju "Podstil poezije" govori o fonetsko-fonološkim i leksičkim ponavljanjima u stihu; u poglavlju "Fonostilistika" o stilovima izgovora, postupku *slikanja glasovima*, odnosno o različitim tipovima glasovnoga simbolizma i poetskoj funkciji glasova te o fonetsko-fonološkim figurama (asonanca, aliteracija, onomatopeja, paronomazija) u poglavlju "Tropi i figure". Autorica donosi niz pitanja koja sebi postavlja stilističar pri analizi pojedinih jezičnih razina počevši od fonostilema do tekstostilema, te narativnih i diskursnih stilema. Posebnu vrijednost *Stilistike* Marine Katnić-Bakaršić vidim u tome što autorica dosljedno u cijeloj knjizi, naročito u dijelu o lingvostilističkoj analizi, svoje teorijske postavke provjerava u različitim modelima. Od kraja 20. stoljeća stilistika se ne zadovoljava samo deskripcijom i analizom te donekle interpretacijom, nego postavlja nova pitanja u sklopu kritičke stilistike (dominacija pojedinih diskursnih tipova, ideološka markiranost leksika, upotreba zamjenica *mi* i *vi*, odnos teksta prema drugim tekstovima itd.). Knjiga se bavi i temama koje dosada u nas nisu bile proučavane, odnosno nisu bile prikazane na takav način, npr. narativne figure, stilistika hiperteksta i hipermedija i dr.

Zaključno se može reći da se u *Stilistici* Marine Katnić-Bakaršić predstavljaju dometi različitih stilističkih pristupa i modela, od lingvostilistike u uskom, tradicionalnom smislu do kritičke diskursne stilistike. U njoj se nadilaze okviri tradicionalne podjele funkcionalnih stilova i ističe da stilistika ostaje disciplina koju je teško omeđiti, kao što je, uostalom, teško i nemoguće postaviti granice među pojedinim diskursnim stilovima i žanrovima. Marina Katnić-Bakaršić dosljedno provodi svoje prepoznatljivo viđenje stilistike (po čemu je odavno nadmašila granice Bosne i Hercegovine) pokazujući koegzistenciju različitih stilističkih pristupa i modela te potvrđujući svoj stilistički credo formuliran već u prvome izdanju *Stilistike* (Ljiljan, 2001): "Mislim da mi ništa stilistično nije strano". Posebno ističem teorijsko-primijenjenu vrijednost knjige; teorijske postavke, koje su primarne, autorica uvijek provjerava u modelima koji su ilustracija pristupa (u njezinim *Stilističkim skicama* postupak je obrnut). Riječ je, dakle, o općoj stilistici koja nije stilistika jednoga jezika nego se može odnositi na bilo koji jezik i kao takva koristiti u različitim slavističkim sredinama. Knjiga može biti poticajna prije svega studentima dodiplomskih i postdiplomskih studija, nastavnicima prvih i stranih jezika te svima koji se na bilo koji način bave jezičnim proučavanjima. Ovom je knjigom Marina Katnić-Bakaršić zapravo već odškrinula vrata budućoj diskursnoj stilistici, iako u predgovoru skromno kaže da je to samo "san o knjizi". Sigurna sam da će se taj san uskoro i ostvariti.